

ля по-широки рамки не само за черковни и просвѣтни, но още за граждански и държавни права (1855). Първитѣ две искания, естествено, не създаваха конфликтъ съ султанската властъ; борбата по такава линия на действие бѣше чисто легална и, като неотправена противъ държавнитѣ институции на Турция, не се считаше революционна. Черковната борба въ сжщностъ бѣ водена противъ гръцката патриаршия — и то не масово. Въ това властѣта не виждаше нищо антидържавно, а, напротивъ, съдействуваше на черковниците за добиване народна черква, за която получиша султански ферманъ (1870) следъ повече отъ 30 годишни усилия и жертви.

Пита се: това придобитие бѣше ли достатъчна и непосредствена облага за угнетения въ робство народъ? Турското правителство трѣбваше да се чувствува спокойно, че българскитѣ черковници отдаватъ време и сили за своя национална черква, забавяйки така политичното съзнание на народа; а знайно е, че голѣма частъ отъ него, градскитѣ и селски маси, слабо разбираха основнитѣ цели на черковното движение, но пъкъ тѣ сжщитѣ продължаваха да чувствуватъ жестокостѣта, без-